

Universiteit
Leiden
The Netherlands

De heilige kus - Tijdgebonden?

Brink, G. van den

Citation

Brink, G. van den. (2003). De heilige kus - Tijdgebonden?
In . Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/8684>

Version: Not Applicable (or Unknown)
License: [Leiden University Non-exclusive license](#)
Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/8684>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

DE HEILIGE KUS - TIJDGEBONDEN?

Orde van dienst:

Stil gebed

Votum en groet

Ps. 95:1, 2, en 3 ('... juichend groeten')

Geloofsbelijdenis (of wet des Heeren,
maar de preek past het beste in een leerdienst)

Ps. 2:6 en 7 (Kust de Zoon...')

Gebed

Schrifdlezing: Romeinen 16:1-20

Inzameling van de gaven

Ps. 119:30 en 32

Preek

Zingen: Ps.133:1 en 3

Dankgebed en voorbeden

Psalm 84: ('de vrede met een kus van 't recht gegroet')

Zegen.

Tekst: Romeinen 16:16a:

'Groet elkander met een heilige kus.'

Gemeente,

Enige tijd geleden was ik te gast bij een studentenvereniging. Samen met een collega-predikant was ik uitgenodigd om een dag te verzorgen over christen-zijn in de huidige cultuur. 's Middags werd er gewerkt aan de hand van stellingen; en één van de door mijn collega aangeleverde stellingen luidde als volgt: 'Sommige teksten uit de bijbel zijn tijdgebonden'. Dat is natuurlijk een prachtstelling voor studenten om er in groepen eens flink over door te bomen. Dat deden ze dan ook. Tijdens de gezamenlijke nabespreking kwam al vrij snel één tekst naar voren, die als een duidelijk bewijs gezien werd van de waarheid van de betreffende stelling: de tekst van deze preek. 'Groet elkander met een heilige kus' – is dat nu geen helder voorbeeld, zo meende men, van een bijbeltekst die vroeger toen de bijbel geschreven werd wel van belang was, maar die ons vandaag toch eigenlijk niets meer te zeggen heeft?

Daar hebben we toen nog wat over doorgesproken. U begrijpt wel hoe dat ongeveer ging. Al gauw kwam de vraag op: wie bepaalt eigenlijk of een bijbeltekst al dan niet tijdgebonden is? En hoe kun je dat nu weten? Zouden we dan toch niet

beter kunnen zeggen dat er niets in de bijbel tijdgebonden is, ook niet deze tekst? Maar ja – als ook deze tekst niet tijdgebonden is, moeten we dan niet consequent zijn, en ons er voortaan gewoon aan gaan houden?! En dat zagen we onszelf toch ook weer niet doen. Dat ziet u trouwens hier in de kerk denk ik ook nog niet gebeuren. Als ik zou zeggen: gemeente het staat echt in de bijbel dat u elkaar moet groeten met een kus, een heilige kus nog wel, dus begint u daar nu maar eens mee straks bij het verlaten van de kerk – ik denk dat we elkaar dan toch raar zouden staan aan te kijken straks. Het zou me vast niet door iedereen in dank afgenomen worden.

Dus hoe zit dat nu? Op die bijeenkomst kwamen we er niet helemaal uit. Daarom hebben we elkaar als predikanten toen maar aangespoord, om eens over deze tekst te preken. Dan zouden we gedwongen zijn er nader studie van te maken. Dus vandaar dat het nu hierover gaat. Groet elkander met een heilige kus. Kunnen we nu zomaar zeggen: ja, die tekst gold voor toen en niet voor vandaag? Wat geeft ons eigenlijk het recht om deze oproep van de apostel naast ons neer te leggen?

Ik nam als student op de universiteit eens deel aan een werkgroep. 't Ging over een heel ander onderwerp, maar daarbij beriep ik me nogal nadrukkelijk op één bepaalde tekst uit de bijbel. En toen zei een professor tegen me: 'Ja, wat je zegt dat staat er wel, maar 't staat er maar één keer. 't Komt in de hele bijbel maar één keer voor'. Hij bedoelde daarmee te zeggen: dan kan het dus ook niet zo belangrijk zijn. Want als de Heere God het echt belangrijk voor ons gevonden had, dan had Hij het wel vaker in de bijbel laten opschrijven. Nu is het voor mij nog steeds de vraag of je zo kunt redeneren, dat iets wat maar één keer in de bijbel zou staan daarom niet zo belangrijk is. Maar laten we even aannemen dat dat zo is. Dan zou dat ons vanavond nog niets helpen. Want weet u hoe vaak onze tekst in de bijbel staat? Niet één maar maar liefst vijf keer! Dat wil zeggen: vier keer staat het er precies zo, aan het eind van brieven van Paulus. En Petrus die schrijft aan het eind van zijn eerste brief iets wat er heel erg op lijkt, nl. 'Groet elkander met een kus der liefde'. Dus als we afgaan op hoeváák onze tekst in de bijbel voorkomt, dan zou het juist wel heel belangrijk zijn!

En dan is er nog iets. 't Komt in de bijbel best eens voor, dat een bepaalde bijbeltekst om zo te zeggen door een latere ingehaald wordt. Daarom mogen we ook nooit een tekst zomaar eruit plukken en losmaken van het totale verband waarin die staat. In het Oude Testament staat bijvoorbeeld de bekende tekst: 'Oog om oog, tand om tand'. Nou daar kunnen wij ons dus niet zomaar op beroepen als

we iemand iets betaald willen zetten. Zo van: die heeft mij wat aangedaan, dus nu pak ik hem terug... Nee! Want Christus heeft ons geleerd de ander te vergeven in plaats van ons te wreken. Vandaar dat er later in de bijbel staat: 'Wreekt uzelf niet beminden, maar geef de toorn plaats' – laat het over aan God, die rechtvaardig oordeelt. Op die latere bijbeltekst moeten we dus afgaan. Zo komt het wel vaker voor dat we in het Nieuwe Testament toch nog weer meer en ander licht krijgen over allerlei dingen dan in het Oude.

Maar u voelt het natuurlijk al wel aankomen: ook dat helpt ons hier niet verder. Want de teksten waarin we opgeroepen te worden elkaar te groeten met een heilige kus staan zonder uitzondering bijna helemaal aan het einde van de bijbel. Namelijk in de brieven van Paulus en Petrus zoals gezegd. Het is niet zo dat we zouden kunnen zeggen: later heeft de Heere ons in z'n Woord nog weer een ander licht op deze zaak gegeven. Evenmin kunnen we ons erop beroepen dat het hier om een dichtelijke tekst zou gaan. Als er ergens staat: 'de bergen zullen in de handen klappen' dan moeten we dat natuurlijk niet letterlijk nemen, want bergen hebben geen handen, dan is dat overdrachtelijk bedoeld. Maar zoiets lijkt hier ook niet aan de hand.

Dus wat moeten we dan? Toch maar tijdgebonden verklaren? Ik moet u zeggen: ik blijf dat moeilijk vinden. Want wie zijn wij om zomaar een tekst uit de bijbel buiten werking te stellen? Staat er niet in 2 Tim.3: 'Al de Schrift is van God ingegeven, en is nuttig tot lering, tot weerlegging, tot verbetering en onderwijzing'? Weet u wat het grote risico is wanneer we er eenmaal mee beginnen gedeeltes uit de bijbel voor tijdgebonden te verklaren? Dat is dat we van lieverlee een steeds dunnere bijbel overhouden. Want wat houdt ons dan nog tegen om alles wat we niet zo goed kunnen plaatsen als het ware tussen haakjes te zetten en niet ernstig meer te nemen? Velen die deze weg zijn ingeslagen hebben uiteindelijk een bijbel overgehouden die hooguit nog kon zeggen wat ze zelf graag wilden horen. We kunnen ons allemaal wel voorstellen hoe zo'n bijbel er ongeveer uitziet. Dat God liefde is, zal er waarschijnlijk nog wel in staan. Maar dat God ook een heilig God is die toornt over de zonde, en de zonde straft, dat zetten we onbewust wat tussen haakjes. Dat dachten de mensen vroeger, zeggen we dan, maar tegenwoordig kijken we daar wat anders tegenaan. Zo'n voorstelling is tijdgebonden.

Maar het gevolg is wel dat de bijbel ons op den duur weinig of niets meer zegt. We nemen immers alleen nog datgene serieus waar we het bij voorbaat al wel mee eens zijn. En dat doet ons dan niet zoveel meer, want dat wisten we toch al. Zo kunnen we voor we 't weten komen terecht in een situatie waarin zoals men vroeger

ger wel zei de hel niet meer verschrikt en de hemel niet verkwikt. Daarom dacht ik dat we er heel voorzichtig mee moeten zijn om een bepaalde bijbeltekst tijdgebonden te verklaren. Ook als we er niet zo goed raad mee weten, laten we zo'n tekst dan toch maar laten staan, en serieus blijven nemen. Soms kom je er op een bepaald moment niet uit, wat die tekst ons vandaag te zeggen heeft, da's trouwens helemaal geen schande. Als dominees slaan we ook wel eens teksten waarvan de strekking ons te boven gaat over in de prediking. Maar laten we dan toch vasthouden dat ook zo'n tekst door God is ingegeven. En dat het ons dus niet vrijstaat deze maar op te sluiten in het verleden. Wie weet komt er immers zomaar weer een moment, dat je 't gaat zien, dat juist die tekst voor je gaat leven. Sluit het in elk geval nooit uit!

De bijbel is dus niet tijdgebonden – maar wel, en nu gaan we naar de tekst toe, door en door tijdbetrokken. *Tijdbetrokken*. Dat woord lijkt erop, maar het betekent toch iets anders. Tijdgebonden wil zeggen dat je een tekst als het ware opsluit in het verleden. Tijdbetrokken wil zeggen dat Gods Woord niet ergens boven ons leven blijft zweven, maar dat het juist helemaal ingaat op de tijd waarin het gesproken en geschreven werd, op wat er toen aan de hand was en speelde. Dáár heeft de Heere God namelijk wat over te zeggen! En waar het dan voor ons op aankomt, dat is dat we zoeken naar wat dat dan is, wat er achter de bijbeltekst zit, zodat we ook kunnen ontdekken wat dat voor ónze tijd betekent. Want de bijbel gaat wel op die ene bepaalde tijd in, heel concreet met alles wat er toen speelde, maar ze gaat daarom nog niet in die tijd op. De bijbeltekst heeft blijvend iets te zeggen. Dus de vraag wordt dan: wat wilde de Heere er via de bijbelschrijvers vroeger mee zeggen – en wat is de blijvende kern daarvan voor ons vandaag? Kijk dan schuif je ook een moeilijke, weerbarstige bijbeltekst niet terzijde, maar dan vraag je met de dichter van Ps.119: Leer mij o Heer een goede zin verstaan. Dan gaat het om de houding die we in-gezongen hebben: 'k Heb niet vertraagd om op die effen baan van uw getuigenissen / het *doel* van uw geboden niet te missen. Welnu, wat is nu het doel van dit gebod: 'Groet elkander met een heilige kus' – daar gaat het nu verder over. En daar hoeven we toch echt niet vaag over te doen. Het doel van dit gebod is dat we elkaar in de gemeente *welgemeend positief tegemoet treden om Christus' wil*. Dus dat is waar het om gaat. Dat is ook waar heel dit laatste hoofdstuk van de Romeinenbrief vol van is. Wat een prachtige dingen worden er niet gezegd over allerlei mensen die in de gemeente van Rome zo hun plaats in nemen. 't Zijn steeds maar weinig woorden, maar toch! Wat zou het geweldig zijn als we vandaag zouden beantwoorden aan het beeld dat Paulus met die paar

woorden neerzet. Al die mensen die hier met naam en toenaam genoemd worden, die leefden immers niet voor zichzelf. Het waren mensen die 'gearbeid hebben in de Heere', dus die zich ingezet hebben voor het welzijn van de gemeente als geheel. En daarbij denkt Paulus niet alleen aan ambtsdragers. Ook andere gemeenteleden laat hij groeten. Wat een positieve houding van Paulus spreekt er uit al die groeten! En dan volgt aan het eind van die hele lijst de oproep van onze tekst: 'Groet ook elkander met een heilige kus'. Bejegen elkáár ook altijd op die positieve manier. En laat dat ook merken. Ja dat laatste is ook belangrijk. Je hebt het nog wel eens, dat bijv. bij een begrafenis allerlei mooie woorden over iemand gesproken worden, en dat je dan bij jezelf soms denkt: had je dat niet wat eerder kunnen zeggen, toen die ander nog leefde, had je 't hem of haar niet wat meer kunnen laten merken... Welnu, Paulus bevestigt en bemoedigt al deze mensen terwijl ze nog in leven zijn. Wat zal dat die mensen daar in Rome goed gedaan hebben, denkt u ook niet, dat Paulus hen op deze positieve manier aanspreekt. Groet Febe, die een echte dienaar is, en help haar ook! Wat zal er een golf van dankbaarheid door Febe heengegaan zijn toen ze dat te horen kreeg, dat Paulus zo over haar geschreven had! Misschien zat ze wel in de kerk toen het voorgelezen werd. En hetzelfde zal wel voor al die andere mensen gegolden hebben.

Natuurlijk, al het onze is altijd met zonde bevlekt. Dat weet Paulus ook wel, daar heeft hij zelfs diepgaand over gesproken eerder in de brief. Als er één is die dat wist was hij het wel. Toch is dat niet waar hij nu het accent op legt. Hij vindt het nu de tijd om een ander accent te leggen: Bejegen elkaar welgemeend positief! En dé manier om dat in die tijd uit te drukken was behalve in woorden ook door middel van een kus. 'Zeg het met bloemen', was een tijd geleden in ons land een reclame-slogan. In die tijd was het: 'Zeg het met een kus'. En dat vinden wij wat vreemd, laten we het maar gewoon zeggen zoals het is. Dat komt doordat de kus bij ons een andere betekenis gekregen heeft. Bij ons is het primair een uitdrukking van liefde. Maar oorspronkelijk was dat niet zo. Oorspronkelijk functioneerde de kus, net zoals we dat vandaag eigenlijk wat zien terugkomen, veel breder dan alleen tussen geliefden. Een kus drukte nl. twee dingen uit. Enerzijds diep respect dat je voor iemand koesterde. En anderzijds hartelijke verbondenheid die je met iemand voelde. Die twee lijnen vind je ook door heel de bijbel heen terug. Soms lopen ze zelfs door elkaar heen, dan is er dus zowel sprake van respect als van hartelijke verbondenheid.

Als Jacob in Genesis 33 zijn broer Ezau ontmoet, die hij zo lange tijd niet gezien had, dan is het nota bene Ezau die het initiatief neemt: 'Toen liep Ezau hem tege-

moet, en nam hem in de arm, en viel hem om de hals, en *kuste* hem. En zij weenden', staat er dan. Een kus van hartelijke verbondenheid tussen die beide broers, een kus die in dit geval ook teken was van de verzoening die Ezau zijn broer aanbod. Als Mozes in Exodus 18 bezoek krijgt van zijn schoonvader Jethro, dan buigt hij zich voor hem neer en kust hem, vermoedelijk dus op de voeten als teken van diep respect. Zo konden ook twee personen van het andere geslacht elkaar kussen. Daarvan zien we een mooi voorbeeld in het Nieuwe Testament. De kinderen in de kerk kennen denk ik ook de geschiedenis wel van die vrouw, die zo slecht bekend stond, en die met een fles kostbare zalf tot Jezus kwam. *Nota bene* in het huis van Simon de Farizeër. Als teken van diep respect voor en harts-verbondenheid met Christus zalfde ze niet alleen Zijn voeten, maar kuste ze die ook. En dan zegt Jezus tegen Simon: 'Simon, jij hebt mij geen kus gegeven ter verwelkoming toen ik binnenkwam. Maar deze vrouw heeft niet afgelaten Mijn voeten te kussen.' Dus de Heere Jezus proefde daarin de liefde die er in het hart van deze vrouw tot Hem was, en Hij wist ook wel hoe dat kwam: omdat haar zoveel vergeven was... En om nog een laatste aangrijpend voorbeeld te noemen: als Paulus op het strand van Efeze afscheid neemt van de ouderlingen van die stad, dan weten ze over en weer van elkaar dat ze elkaar op aarde nooit meer terug zullen zien. En dan ontstaat er daar op dat strand een groot gehuil (de oosterling laat zijn emoties blijken!), en ze vallen de één na de ander Paulus om de hals, en kussen hem.

Ja, natuurlijk, die *andere* kus die wij kennen was er ook wel. Denk maar aan het Hooglied: Hij kusse mij met de kussen van zijn mond!, roept de bruid daar ergens uit. Maar die liefdeskus zal ik nu maar zeggen was niet het één en al. Welnu, om elke verwarring te voorkomen zegt Paulus er nog bij: Groet elkander met een *heilige* kus. Een kus zoals die tussen heiligen, dat wil zeggen tussen gelovigen betaamt. Een kus als teken van welgemeend respect en hartelijke verbondenheid.

We weten, dat deze aansporing uit de brieven van Paulus in de vroege kerk ook opgevolgd werd. Met name was er één moment waarop de heilige kus functioneerde, namelijk vlak voor men het Heilig Avondmaal ging vieren. Hoe dat er precies aan toeging weten we niet meer, maar vermoedelijk gaf men dan degene naast wie men aanzat een welgemeende kus in de hals of op het voorhoofd. Daarmee gaf men aan die ander als broeder of zuster in de Heere te zien. Als iemand die ook enkel maar als arme zondaar kon leven van de genade die er is in het volbrachte werk van Christus. Zo bejegende men elkaar positief, en liet men dat

merken. Omwille van Christus dus, die héél Zijn gemeente zo liefhad, dat Hij Zijn bloed voor haar gaf. Let wel: het ging er dus niet om dat men iedereen even vriendelijk en aardig of sympathiek vond. Dat is een groot misverstand (al is het natuurlijk prachtig als het erbij komt). Nee het was een teken van verbondenheid *in Christus*. Men zei er eigenlijk mee: ach we zijn er allebei even ellendig aan toe in onszelf. We zijn dood in zonden en misdaden. Daar lopen we toch elke dag weer tegenaan. Maar tegelijk mogen we allebei even rijk zijn in Christus, die voor al onze zonden volkomen wilde betalen. En dan voelde je zo'n hartelijke verbondenheid, zo'n diepe band, omdat je allemaal in hetzelfde schuitje zat: arme bedelaars, en tegelijk dankzij Hem rijke Koningskinderen...

Die heilige kus was dus een kus waar niets onzuivers achter zat. De enige die erachter zat was om zo te zeggen Christus. In Hem wist men zich zo diep aan elkaar verbonden, ondanks alle hebbelikheden en onhebbelikheden die men over en weer natuurlijk toen ook wel bij elkaar aantrof. Zo heeft het dus echt wel gefunctioneerd wat er in onze tekst staat. Alleen wat gebeurde? Nou ik zeg het maar heel eenvoudig: er kwamen praatjes over. De duivel greep zijn kans aan om de gemeente in opspraak te brengen. Want wat ging de buitenwacht zeggen? 'Wat ze daar in die kerk doen, al dat gezoen enzo, ik weet het niet hoor, maar volgens mij klopt dat allemaal niet. Volgens mij is dat geen zuivere koffie!' Ziet u – en toen kon het dus niet langer. In de derde eeuw na Christus werd de regel ingevoerd, dat alleen nog personen van hetzelfde geslacht elkaar mochten groeten met de heilige kus. Om alle laster te voorkomen. Van daaruit kreeg je ook dat mannen en vrouwen hier en daar elk in een apart vak in de kerk kwamen te zitten. Nog weer later zien we hoe de diepe inhoud uit de heilige kus gaat verdwijnen. Het begint een formaliteit te worden, die men uiteindelijk maar aan de priesters overlaat. En als vandaag de dag de paus als hij ergens uit het vliegtuig stapt de grond kust, dan zijn we daarmee natuurlijk mijlenver verwijderd geraakt van de bijbelse betekenis van de kus.

Maar zo is het gegaan. En nu kunnen wij niet zomaar terug naar vroeger. Hoe jammer dat ook is. Want als het zo zuiver kan, is het natuurlijk wel heel mooi. Alleen heeft de kus in onze cultuur nu eenmaal een andere gevoelswaarde gekregen. En het zou krampachtig zijn en totaal anders overkomen dan in de begintijd wanneer we die weer zouden gaan invoeren. Dan zouden we misschien letterlijk beantwoorden aan de tekst van vandaag, maar we zouden toch iets anders beleven dan wat Paulus bedoelde. We zouden de plank net misslaan. Want we zouden het immers niet zo spontaan kunnen beleven, maar waarschijnlijk

steeds iets van weerstand moeten overwinnen. Ik moet eerlijk zeggen: ik heb er al wel eens moeite mee wanneer je ergens bent en je wordt gekust door mensen die je eigenlijk helemaal niet zo goed kent. Omdat ik dan toch denk: wat is een kus nog waard als je bijna iedereen kust?

Nu – het gaat Paulus ook niet om die kus op zichzelf. Het gaat hem om die hartelijke verbondenheid en genegenheid die hij zo graag ziet in de gemeente. En als die er is, ja dan zoek je ook naar vormen om dat te laten merken. Dan zeg je niet: als het in m'n hart maar goed zit tussen mij en die ander, dan hoeft ik dat verder niet zo te uiten. Nee dan zoek je naar vormen die bij vandaag passen om dat te uiten. Misschien dat de kus ooit nog weer zo'n vorm gaat worden, dat zou best kunnen. Maar in onze cultuur is de rol ervan vooralsnog overgenomen door een ander lichamelijk gebaar, namelijk, de handdruk. Niet voor niets worden er vandaag de dag in de kerk heel wat handen geschud. Als voorganger geef ik de broeders van de kerkenraad doorgaans in anderhalve uur tijd vier keer een hand. Soms is er na afloop van een dienst zelfs gelegenheid om bij de uitgang kerkgangers die dat fijn vinden nog de hand te drukken.

Nu kan ik me voorstellen dat iemand zegt: ik vind zo'n handdruk toch maar heel wat kaler en gewoner dan zo'n heilige kus. We zijn al met al toch behoorlijk afgezaakt... Maar vergist u zich niet in wat die handdruk betekent. Die betekent goed beschouwd precies hetzelfde als de heilige kus! Ze is namelijk een uiting van respect en van verbondenheid. Ja daar sta je niet altijd zo bij stil, maar zo is het wel! Als je iemand voor het eerst ontmoet en je geeft elkaar een hand dan is het een teken van respect. Meer niet, want je kent die ander nog helemaal niet dus je kunt je ook niet met hem of haar verbonden voelen. Maar als je elkaar wel kent, en je geeft elkaar een hand, dan drukt dat verbondenheid uit. De ene keer wat dieper dan de andere keer, maar toch. Het betekent: ik zie je staan, en ik ben niet hoger of beter dan jou. We zijn met elkaar verbonden, we zitten eventjes zelfs letterlijk aan elkaar vast. 'k Heb het vorig jaar een keer gehad, dat ik op een vergadering kwam, en er zaten al wat mensen, dus ik ging het kringetje langs om ieder een hand te geven. Maar toen ik rond was was ik de eerste kennelijk alweer vergeeten en gaf ik haar nog een keer een hand. Dat is natuurlijk erg. Ik schaam me nog als ik er aan terugdenk. Dan word een handdruk een formaliteit. Een lege huls, een vluchtig gebaar zonder betekenis. Dat is misschien trouwens wel typerend voor onze tijd. De communicatietechnieken zijn de laatste jaren met sprongen vooruit gegaan, we kunnen emailen en mobiel bellen met mensen aan de andere kant van de wereld, geen enkel probleem, communicatie te over dus - maar het

lijkt wel of echt *contact* steeds spaarzamer wordt.

Laten we daarom proberen in de gemeente de handdruk in ere te houden. Niet voor niets heeft ze elke kerkdienst een plaats in de eredienst. Dat ziet u toch wel, dat de ouderling van dienst aan het begin van elke dienst de voorganger de hand drukt als teken van verbondenheid. Heerlijk is dat voor voorgangers, te weten dat ze maar niet op eigen gezag op de preekstoel staan, maar dat er een kerkenraad is die om hen heen en achter hen staat, en die dat door middel van die handdruk laat merken. Laten we het appèl dat er van onze tekst uitgaat serieus nemen, door ons groeten van elkaar met een handdruk niet tot een lege huls, een loos gebaar te laten worden.

Dat brengt me nog even bij een andere kant van de zaak. Want als zo'n handdruk dan een teken van respect en diepe verbondenheid is, kun je die dan zomaar aan iedereen geven? Juist als het geen lege huls voor je is komt die vraag natuurlijk op! 't Gebeurt wel eens, dat mensen die elkaar heel veel pijn en verdriet aangedaan hebben elkaar toch weer ergens tegenkomen. En dan is het vaak een lastige vraag: zal ik hem of haar nu een hand geven – die vader die me zo vreselijk behandeld heeft, die zoon die me grijze haren bezorgd heeft. Nou, tussen haakjes, u weet wat de vader van de verloren zoon deed hè? Die zoon had hem op het hart getrap. En toch stond die vader op de uitkijk en ontving z'n zoon met open armen en, staat er dan, en *kuste* hem. Jawel! Wat een liefde! Maar het moet natuurlijk wel kunnen. Dat wil zeggen: het moet kloppen met wat er in je hart leeft. Anders zou je huichelen, en het gebaar van zijn betekenis ontdoen. In het plaatsje Beesd in de Betuwe woonde ooit een zekere mevrouw Baltus, Pietje Baltus. Een godvrezende vrouw. Een echt kind van God. Maar nu was er in haar gemeente toch een vrijzinnige dominee gekomen. Kuyper was de naam. En mevrouw Baltus kon gewoon niet uit de voeten met de onbijbelse leer die dominee Kuyper bracht. Ze vond het ontzettend. Dus wat gebeurde er toen die man bij haar op bezoek kwam? Mevrouw Baltus weigerde hem de hand! Kijk, dat was consequent. Die handdruk betekende echt iets voor haar. En zij kon hem aan Abraham Kuyper niet geven. Want ze zou veinzen. Ze zou zich anders voordoen dan ze was. En daar was de handdruk haar te heilig voor. Daarom deed ze het niet, uiteraard tot grote ontsteltenis van ds. Kuyper. Maar die was daardoor zo geïnteresseerd geraakt in wat er bij die vrouw achter zat, dat Pietje Baltus het middel is geworden tot zijn bekering. Want ze wilde wel met hem praten! En we weten allemaal hoeveel invloed Abraham Kuyper later gekregen heeft in kerk en samenleving. Een eenvoudige vrouw was het middel tot zijn bekering, mede

doordat ze hem aanvankelijk de handdruk weigerde... Zo kan het vandaag nog wel eens voorkomen, dat je op een bepaald moment iemand de hand niet kunt drukken. Laten we dan hopen, en er ook aan werken, dat dat (voorzover het aan ons ligt) tijdelijk is.

Want Paulus dringt er hier natuurlijk wel op aan: 'Groet elkander met een heilige kus' (of, vandaag: met een heilige handdruk). Iedereen in de gemeente dus, zonder uitzondering. Maar klopt dat eigenlijk wel? Had mevrouw Baltus niet méér gelijk? Als dat gebaar ten diepste een uitdrukking is van de geloofsverbondenheid in Christus, dan moet die verbondenheid er toch wel zijn? Anders wordt het oppervlakkig. Had Paulus dan eigenlijk niet moeten schrijven: Ga eerst goed bij elkaar na of die ander ook wel een persoonlijke band met Christus heeft en leeft volgens de bijbel, en als dát zo is, geef hem dan de broederhand? Toch doet Paulus dat niet. 'Groet elkaar met een heilige kus', schrijft hij, punt uit. Hoewel – hij schrijft er nog wel iets achteraan. Dat is opvallend! 'Ik bid u broeders, neemt acht op degenen die tweedracht en ergernissen aanrichten tegen de leer die gij van ons geleerd hebt, en wijkt af van dezelve'. Waarom is dat zo belangrijk? Wel omdat de verhoudingen zuiver moeten blijven. Die heilige kus moet ook kunnen in de gemeente. Evenals die welgemeende handdruk vandaag. Daar moet ook echt iets aan beantwoorden, bij jezelf en bij de ander. Een hartelijke verbondenheid aan Christus namelijk.

Want als die er niet bij je is en je zou toch gewoon meedoen, dan zou je die heilige kus onheilig maken. Het meest aangrijpende voorbeeld dat we daarvan uit de bijbel kennen is natuurlijk Judas. 'Judas, verraadt Gij de Zoon des Mensen met een kus?' Hij veinsde vriendschap en verbondenheid terwijl er vijandschap was... Dat was vreselijk gemeente. 'Indien iemand de Heere Jezus niet liefheeft', zegt Paulus in één van de andere brieven achter de oproep van onze tekst aan, 'die zij een vervloeking'. Dat klinkt hard. Maar het is bedoeld, net als hier in Rom.16, om nog tot inkeer te brengen. Precies zoals Pietje Baltus het ook bedoelde.

Wat zou het heilzaam zijn gem., als ons groeten van elkaar weer heilig werd. Weer de zuiverheid en spankracht kreeg van het Evangelie. Ja dat zou van ons ook best heel wat zelfverloochening vergen. Net als van die mensen daar in Rome. Denk niet dat het voor hen gemakkelijk was om deze oproep van Paulus op te volgen! Er waren daar namelijk twee groepen in de gemeente moet u weten – toen ook al ja. Je had de oude kern van joodse christenen, die nog behoorlijk gehecht waren aan de wet en hoe het vroeger allemaal ging enzo. Die groep had de oudste rechten. Maar daarnaast had je een jongere groep van laat ik maar zeggen meer vrije

en blijde christenen uit de heidenen. De joodse christenen keken nogal eens wat wantrouwig naar de christenen uit de heidenen. Wat willen ze nu weer? Terwijl omgekeerd de heiden-christenen wel eens wat meewarig neerkijken op die joodse christenen. Die mensen, dachten ze, daar hoeven we niet zoveel rekening mee te houden want die zijn nog lang niet zo ver in het geloof als wij. Herkenbaar toch? Maar nu zegt Paulus: groet elkander, zonder onderscheid, met een heilige kus. Met een teken dus waaruit blijkt dat je die ander welgemeend positief tegemoet treedt. Ook die andere ander, met z'n wel heel eigenaardige eigenaardigheden. Omdat die nochtans evenzeer als jij van het werk van Christus moet en mag leven. Je staat van jezelf geen millimeter dichter bij God en Zijn heil dan die ander.

Moeilijk kan dat zijn, om dat werkelijk zo te beleven. En toch! Juist daaruit blijkt of we weten wat genade is. Onze tekst staat niet voor niets aan het eind van de Romeinenbrief. Ze is om zo te zeggen de proef op de som van de hele brief. Wie dit op kan brengen, spontaan en van harte, die heeft de rest van de brief begrepen. Namelijk dat God juist *goddellozen* rechtvaardigt om niet. Dus dat ook ik niet behouden wordt omdat ik het allemaal zo goed gedaan heb, en het zo waard ben dat God mij de hand reikt. Maar enkel en alleen omdat Hij mij ondanks alles niet liet vallen. Het is toch een wonder, dat God het nog niet voorgoed met mij gehad heeft, maar met mij van doen wil hebben? Dat *Hij* mij iedere keer weer welgemeend laat groeten, in het midden van de gemeente? Welnu: waar dat wonder van Zijn onverdiende gemeenschap, van Zijn uitgestoken hand in Christus beleefd wordt, daar leren we ook de hand uitsteken naar de ander. Te beginnen naar elkaar. Ook als het misschien onverdiend zou zijn. God schept Zich een gemeenschap waar zondaren in Zijn Naam elkaar het aangezicht weer toekeren, en elkaar welgemeend groeten. O dat we zo kerk mogen zijn, op de hoogte van de heilige kus! Een vluchtheuvel van levenswarme gemeenschap in het koude, anonieme bestaan van deze tijd. Een plek waar Christus verheerlijkt wordt doordat Zijn leden elkaar hartelijk liefhebben, en dat welgemeend laten blijken ook. Waar die liefde woont, daar gebiedt de Heer Zijn zegen. Daar woont Hij Zelf, daar wordt Zijn heil verkregen. En het leven tot in eeuwigheid.

Amen.

Woerden

dr. G. van den Brink